

τους, τους καθηγητάδες, και το λαό, δηλαδή τους ἄλλοις, ἢ δὲ θέλουνε ἢ δὲν μποροῦνε νὰ μελετήσουνε τὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα, ἄλλοις ἢ δὲν τοὺς συμφέρει, ἢ δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ παραδεχτοῦνε τὴν καθάρια τὴ δημοτικὴ γιὰ γραφτὴ τους γλώσσα, νὰ τοὺς καλοπιάνη λοιπὸν ἄλλοις αὐτουνούς, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ τοὺς γυρίσῃ τάχα ἀγάλια ἀγάλια μ' αὐτὸν τὸ μαργιόλικο τρόπο στὸν ἴσιο τὸ δρόμο, χωρὶς νὰ τοὺς ἀγριέψῃ.

Ἔτσι ἔχουμε σ' ἄλλα μας τὰ κέντρα, μικρὰ καὶ μεγάλα, σὲ νησιά καὶ σὲ πρωτεύουσες, μερικοὺς ἀγαθοὺς καλοθελητάδες ποὺ τὴν εἶδανε τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ τὴν πρωτοἀλάγησε ὁ Ψυχάρης, καὶ πῆγανε μάλιστα καὶ κάτι παραπέρα· ζήτησανε δηλαδή νὰ τὴν ἐφαρμόσουνε ἔχι μὲ βιβλία μονάχα, παρὰ καὶ μὲ φημερίδες, μὲ περιοδικὰ, μὲ προπαγάντες, ὡς καὶ μὲ σχολεῖα. Ὅμως στὴν ἐφαρμογὴ τους αὐτὴ, ποὺ χρειάζετανε ἀκόμα μεγαλύτερη, ψυχικὴ δύναμη, καὶ ἀπὸ τὴ δύναμη ποὺ δείξανε οἱ πρῶτοι διαλαλητάδες τῆς δημοτικῆς, — ἐπειδὴ σὲ τέτοια ἐφαρμογὴ δὲ γράφεις μονάχα, παρὰ καὶ ὀργανίζεις, — βρήκανε τόσες δυσκολίες ἐξαιτίας τῆς καταδρομῆς τῶν καθαρευουσιάνων, ποὺ λίγο λίγο ἀρχίσανε νὰ κυλώνουνε. Κ' ἐπειδὴ εἶταν οἱ περισσότεροὶ τοὺς ἀνθρώποι μὲ κάποια συνείδηση, ἀγωνιστήκανε νὰ δικαιολογήσουνε τὸ κώλωμά τους, ἐνομάζοντάς το, ἄλλος πολιτικὴ, ἄλλος στρατηγικὴ.

Οἱ πῶτερες ἀπ' αὐτὲς τὲς μισοδοκιμῆς γκρεμιστήκανε καὶ πέσανε. Οἱ ἄλλες θὰ πέσουνε καὶ αὐτὲς μὲ τὴν ὥρα τους. Ἐπειδὴ ἄλλοις καὶ ἂν εἶναι δημοτικὰ τὰ κάστρα τους, ἔχει Μιστριώτικο ἄμμο τὰσθέσι τους.

Τὸ μεγαλύτερό τους ἐπιχείρημα εἶναι πὼς ἢ δημοτικὴ ὀλοκάθαρη δὲν μπορεῖ νὰ προδέψῃ, ἐπειδὴ ὁ Ψυχάρης καὶ ὁ Πάλλης δὲν ἀρέσουνε στὸ καθαρευουσιάνικο τὸ κοινό. Σὰ νὰ μᾶς λένε πὼς καὶ καθάριο νερὸ δὲν πίνεσαι ἂν τύχη μᾶς τὸ κουβαλήσουνε, ἄς ποῦμε καμῆλες! Μὰ ἐγὼ θαρρῶ πὼς δὲν εἶναι μῆτε καμῆλες αὐτοὶ οἱ δυὸ κύριοι. Εἶναι ταῦροι ποὺ δὲ χωρατεύουνε ὅταν τοὺς ἀντισταθῇ κανένας, κ' ἐπειδὴ σκοπὸς τους καὶ ὅρος τῆς ἐνέργειάς τους εἶναι ἢ ἀλήθεια, καὶ τὴν ἀλήθεια τὴν τρέμει ἢ πρόληψη, πολλὸ φυσικὸ νὰ μὴν τοὺς ἀγαποῦνε αὐτοὺς τοὺς δυὸ οἱ νοικοκυραῖοι μας, μὰ καὶ νὰ τοὺς τρέμουνε μάλιστα.

Βλέποντας λοιπὸν πὼς ἔπαθε ὁ κόσμος εἶδος ψυχαροφοβία, μὴ θέλοντας ὅμως καὶ νὰ ζετινάξουνε ὀλοτέλα ἀποπάνω τους τὴ δημοτικὴ, τὸ ρίχνουνε στὸ «στρατήγημα». Ἀρχίζουνε δηλαδή μὲ εἶδος μισὰ μισὰ, γιὰ νὰ παραχώσουνε τουλάχιστο ἓνα μέρος τῆς δημοτικῆς ἐκεῖ ποὺ σήμερα βλέπουμε καθαρεύουσα

στὴν ἀπανωσιὰ, στὸ βάθος ὅμως βρίσκεται πάντα κατασταλαγμένη ἢ ἐθνικὴ ἢ γλώσσα, σὰν ἐθνικὴ ποὺ εἶναι. Λένε λοιπὸν, ἀπὸ τὴ μιὰ στοὺς καθαρευουσιάνους πὼς ἢ μισορωμαίικη τους δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἀπλοποιημένη ἐλληνικὴ, ἀπὸ τὴν ἄλλη σ' ἐμᾶς πὼς οἱ μικρὲς οἱ παραχώρητες ποὺ κάμανε ἀπὸ πολιτικὴ θὰ χαθοῦνε μὲ τὸν καιρὸ καὶ θὰ πνιγοῦνε μέσα στὴς δημοτικῆς τὴν πλημμύρα. Πράματα χωρὶς λογικὴ καὶ χωρὶς ἠθικὴ.

Στὸ μεταξὺ ὡς τόσο τί θὰ γίνεταί; Ἡ καθαρεύουσα λίγο λίγο θὰ ξαναριζώνη, ἢ φευτιὰ θὰ ξαπλώνεταί, ὁ δασκαλισμὸς θὰ ξαναφυτρώνη, καὶ σὰν ξυπνήσουνε οἱ καλοθελητάδες αὐτοὶ τῆς δημοτικῆς καὶ τρίψουνε τὰ μάτια τους, θὰ γυρεύουνε καὶ δὲ θὰ βρίσκουνε ὅσα σπείρανε, ἐπειδὴ τὰ σπείρανε ἀνεκατωμένα μὲ παλιόχορτα καὶ μ' ἀγκάθια.

Σὲ τέτοια μεσαιωνικὰ τεχνάσματα κατεδέχκαμε γιὰ νὰ μὴν τοὺς τὸ ποῦμε τοὺς δασκάλους μιὰ γιὰ πάντα πὼς θὰ τοὺς πολεμοῦμε σ' ἀνοιχτὰ καὶ δίχως τὴν παραμικρὴ παραχώρηση, γιὰτὶ παραχώρησι, πάει νὰ πῆ καταστροφή, ἔπως θάτανε καταστροφή ἂ μᾶς ἔλεγε καὶ ὁ Βενιζέλος ἄξαφνα πὼς γιὰ νὰ μὴν παρατρομάξουνε οἱ Γάλληδες καὶ οἱ Μαυρομιχάληδες, θὰ παραχωροῦσε καὶ αὐτὸς ἓνα μικρὸ ρουσετάκι.

Σὲ τέτοια τερτίπια καταντήσαμε, γιὰ νὰ μὴν τὴν ξεχάσουμε τὴν πατροπαράδοτή μας τὴν ἠθικὴ δειλία κάθε φορὰ ποὺ πρόκειται γιὰ ζήτημα ζωτικὸ, ποὺ χρειάζεται καὶ τρόπους ζωτικὸς ὅσο καὶ ἂν φαίνονται σκληροὶ καὶ παραξηλωμένοι. Τέλος γιὰ νὰ μὴν τὸ παραδεχτοῦμε πὼς οἱ μεγάλες οἱ ἀλήθειες θέλουνε καὶ μεγάλους ἀγῶνες, καὶ γιὰ τοὺς μεγάλους τοὺς ἀγῶνες δὲ σώνουνε μισὰ καὶ φοβιστάρικα μέτρα, παρὰ μέτρα ἀλάκαιρα καὶ δραστήρια, καὶ πὼς ὅσο ἐναντιώνονται οἱ ἐχτροὶ τῆς ἀλήθειας, ἄλλη τόση τοικουριά τοὺς χρειάζεται, καὶ τέτοια τοικουριά ποὺ νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ τρέμουνε, ὥσπου ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος νὰ τοὺς σωπάσῃ, ἐπειδὴ ἄλλη διόρθωση ἀπ' αὐτουνούς δὲν περιμένουμε, τὴν καθαυτὴ τὴ διόρθωση, τὴν προσμένουμε καὶ τὴν ἔχουμε ἀπὸ τοὺς νέους, ποὺ ἔρχονται καὶ ὄλο ἔρχονται μαζί μας, καὶ αὐτὸ εἶναι ἢ σωστὴ ἢ «προπαγάντα».

#### ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΔΙΩΤΗΣ

Ὅσο περισσότεροι σέβασαι τὸ λόγο, τόσο πρέπει νὰ τὴ μετᾶς τὰ λόγια σου, καὶ νὰ μὴ μιλήσῃς γιὰ ὄλα, παρὰ γιὰ κείνα μόνο ποὺ ἔχεις τὴ συνείδηση πὼς τὰ ἔχεις ὀπως-δήποτε καὶ πὼς μπορεῖς στὴν ἀνάγκη, νὰ τὰ παραστήσῃς, ἔχι μὲ γενικὰ μόνο καὶ μὲ παχιὰ μιλήματα.